ВЗАЄМОВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІРИ

СУХОНОС Володимир Вікторович - д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри фундаментальної юриспруденції та конституційного права ННІ права, Сумський державний університет

ORCID: http://orcid.org/0000-0002-9058-5182

ЯНІШЕВСЬКА Катерина Дмитрівна - к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства ННІ права, Сумський державний університет

ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3648-5543

УДК 342+ 321.21+355/359

DOI 10.32782/EP.2023.1.34

Стаття присвячена проблематиці конституційно-правового та економічного вимірів взаємовпливу громадянського суспільства та сил оборони України.

При цьому, оскільки саме громадянське суспільство України виявилося тим чинником, що на перших порах протистояло російській агресії, а згодом істотно вплинуло на процеси формування та функціонування сил оборони України, що не могло не мати зворотного характеру, дослідження подібного взаємовпливу має актуальний характер.

Отже, метою цього дослідження є конституційно-правовий та економічний виміри взаємовпливу громадянського суспільства та сил оборони України. Реалізація зазначеної мети потребує виконання низки наукових завдань.

У статті обґрунтовано, що правові засади формування та функціонування громадянського суспільства сформульовані у вітчизняному законодавстві. З'ясовано, що громадянське суспільство України є важливим елементом вітчизняного соціуму, оскільки бере на себе частку регуляторної ролі суспільства і при цьому взаємодіє із державою в якості рівноправного суб'єкта. Доведено, що вплив громадянського суспільства на сили оборони України є вкрай важливим, адже стосується як його безпосередньо прямої участі в обороні України в лавах, зокрема, ЗСУ, так і опосередкованої – через допомогу силам оборони. Стаття містить висновок про те, що вплив сили оборони України на громадянське суспільство матиме значний характер під час повоєнної ситуації в Україні. Наголошується, що під час широкомасштабного вторгнення 2022 р. на перших порах особливо відзначилися сили територіальної оборони, оскільки на деяких ділянках російсько-українського кордону стали тією силою, яка призупинила рух російського агресора. При цьому, визначається, що одним з напрямів, яким українське громадянське суспільство відзначилося під час опору, стали волонтери, значна частина який були дрібними та середніми підприємцями. З'ясовано, що вплив сил оборони України на громадянське суспільство нині здійснюється самим фактом існування та діяльності сил оборони, які захищають Україну та українське громадянське суспільство, а в майбутньому подальша технологізація сил оборони сприятиме розвитку громадянського сектора економіки, а демобілізовані ветерани можуть долучитися до політичної діяльності в лавах політичних партій.

Практична цінність роботи полягає у необхідності початку вироблення стратегії розвитку громадянського суспільства та сил оборони України не лише в реаліях сьогодення, а й на майбутнє.

Ключові слова: громадянське суспільство, сили оборони України, територіальна оборона, волонтерська діяльність, правові засади громадянського суспільства, правовий статус сил оборони України.

Постановка проблеми

Російська агресія, яка розпочалася у 2014 році проти України і набула широкомасштабного характеру у 2022 році, сприяла колосальному зростанню самоусвідомлення

громадянського суспільства нашої країни. Як зазначив А. Федорів «Ми єдина країна в Європі, яка прямо зараз воює за свою свободу» [28, с. 343]. На початок 2014 р. вітчизняне громадянське суспільство здебільшого відзначилося всередині країни – під час подій Революції гідності 2013-2014 рр. І хоча конфлікт між владної верхівкою та свідомими пересічними громадянами виник з приводу зовнішньополітичного питання (відмова президента набути статусу асоційованого члена ЄС для нашої держави), проте сам*е* протистояння відбувалося с*а*ме всередині країни між прихильниками євроінтеграції та прибічниками «руського миру». Як відомо, в результаті перемогу здобули проєвропейські сили. У відповідь на це, РФ окупувала Кримський півострів, фактично ліквідувавши Автономну Республіку Крим у складі України. До того ж, щоб відволікти увагу українців та світової спільноти від цього акту агресивної анексії, російська влада сприяла перероста нню проблемної ситуації в окремих регіонах Донецької та Луганської областей у повноцінний збройний конфлікт, розпочавши свою приховану агресію проти українського Донбасу.

Українська держава, як і громадянське суспільство України на той момент виявилося не готовими до такої агресії, оскільки про взаємодію між ними стали говорити лише з 2014 року [8, с. 302]. Проте, саме останнє стало тією силою, яка стала на заваді російському імперіалізму, започаткувавши потужний волонтерський та добровольчий рух. Недаремно цей період можна визначити постулатом: «Російсько-українська війна – це війна між російською державою проти українського громадянського суспільства».

Отже, саме громадянське суспільство України виявилося тим чинником, що на перших порах протистояло російській агресії, а згодом істотно вплинуло на процеси формування та функціонування сил оборони України. Але не можна сказати, що подібний вплив не мав зворотного характеру.

Саме тому було б цікавим дослідити той взаємовплив, який нині існує між вітчизняним громадянським суспільством та силами оборони України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Звісно, не можна вважати, що громадянське суспільство не були предметом наукових досліджень. Зокрема, в Україні вже існують фундаментальні напрацювання з цього приводу [5; 6; 7]. Те ж саме стосується й вітчизняних мілітарних сил [10; 11].

Не применшуючи доробку вищезазначених дослідників, слід наголосити, що в вітчизняній юриспруденції проблема взаємовпливу громадянського суспільства та сил оборони України в його конституційно-правовому вимірі майже не досліджувалась.

Мета і завдання статті

Саме тому, метою цієї статті є конституційно-правовий та економічний виміри взаємовпливу громадянського суспільства та сил оборони України. Реалізація зазначеної мети потребує виконання низки наукових завдань. По-перше, загалом охарактеризувати громадянське суспільство та сили оборони України. По-друге, розглянути політико-правові та економічні особливості впливу громадянського суспільства на сили оборони України. По-третє, розглянути особливості впливу сил оборони України на громадянське суспільство нашої країни.

Виклад основного матеріалу

Загалом, громадянське суспільство можна визначити як продукт особисто вільних індивідів, що утворився без державного втручання [26, с. 84].

Правові засади формування та функціонування громадянського суспільства сформульовані у вітчизняному законодавстві. Так, зокрема, ст. 36 Конституції України передбачає можливість громадян України об'єднуватись у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів [13].

У даному випадку, ми, фактично, маємо справу із структурою громадянського суспільства, тобто його внутрішнім устроєм, що відображає різноманітність та взаємодію його складових, які забезпечують його цілісність та динамізм розвитку [26, с. 111]. До

структури громадянського суспільства належать громадські організації, політичні партії, релігійні та благодійні організації, професійні спілки, комерційні організації тощо [15, с. 75]. Фактично, в рамках громадянського суспільства можна виділити такі системи як політична, економічна, соціальна, культурна (духовна) та інформаційна [26, с. 111].

Політична система – це стійка сукупність усіх політичних явищ певного суспільства (інститутів, норм, відносин, цінностей, культури, традицій тощо), завдяки яким забезпечується стабільність та розвиток суспільства, узгоджуються інтереси різних соціальних груп, відбувається взаємодія з іншими системами [16, с. 424]. Структурними елементами політичної системи є політичні партії, політичні рухи і групи тиску [26, с. 111].

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про політичні партії в Україні» політична партія визначається як «зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах» [23].

Економічна система – сукупність принципів, правил, законодавчо закріплених норм, які діють у країні і визначають форму і зміст основних економічних відносин у процесі виробництва, розподілу і споживання економічного продукту [4, с. 121]. Інститутами економічної системи громадянського суспільства є приватна власність, фермерство, акціонерні товариства тощо [26, с. 111], тобто прибуткові об'єднання, що мають за мету отримання прибутку від господарської діяльності [15, с. 76].

Правові засади функціонування економічної системи громадянського суспільства сформульовані як на конституційному (ст. 41 Конституції України), так і на законодавчому рівні. Так, ст. 325 Цивільного кодексу загалом характеризує право приватної власності, а ст. 152 – визначає суть акціонерного товариства [29].

Соціальна система охоплює сукупність об'єктивно сформованих спілок людей та взаємовідносин між ними. До соціальної системи громадянського суспільства належить родина [26, с. 112], громадські об'єднання [15, с. 76] тощо. Культурна (духовна) система утворюється з відносин між людьми, їх об'єднаннями з приводу духовно-культурних благ і відповідних матеріалізованих інститутів та установ (релігійних, освітянських, наукових, культурних), за допомогою яких реалізуються ці відносини. Щодо інформаційної системи, то вона складається в результаті спілкування людей між собою безпосередньо і за допомогою засобів масової інформації. Елементами інформаційної системи громадянського суспільства виступають суспільні, муніципальні та приватні організації, установи та підприємства, а також громадяни та їх об'єднання, що створюють засоби масової інформації [26, с. 112]. При цьому, останнім часом істотного значення набувають неформальні об'єднання, що не мають визначеної законодавством форми, державної реєстрації, фіксованого і постійного членства, чіткої структури та формально визначених внутрішніх норм. До таких форм самоорганізації належать групи в соціальних мережах, групи, які об'єднують представників різних субкультур, волонтерські рухи тощо [15, с. 77].

Враховуючи, що діяльність подібних об'єднань має значення не тільки для окремих осіб, а й для суспільства та держави в цілому, основи їх правового статусу закріплюється поточним законодавством України. Зокрема, в Україні діє Сімейний кодекс, який дає легальну дефініцію сім'ї та закріплює її правовий статус [24]. Ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» визначає громадське об'єднання як добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. При цьому, за організаційно-правовою формою, усі громадські об'єднання поділяються на громадські організації та громадські спілки. Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи, тоді як засновниками громадської спілки можуть бути лише юридичні особи приватного права, а учасниками – як зазначені юридичні особи, так і особи фізичні [19].

Врегульовані в Україні й питання волонтерської діяльності, як добровільної, соціально спрямованої, неприбуткової діяльності, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги – роботи та послуг, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами (ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» [18].

Щодо сил оборони України, то, відповідно до п. 18 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України», ними є «Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави» [21]. Важливим елементом сил оборони є Збройні Сили України. Відповідно до ч. І ст. 1 Закону України «Про Збройні Сили України», останні визначаються як «військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладається оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості» [20].

Під час широкомасштабного вторгнення 2022 р. на перших порах особливо відзначилися сили територіальної оборони. Зокрема, можна згадати, що, багато в чому, Сумська область змогла протистояти навалі завдяки діяльності саме цьому роду військ [14, с. 126–138]. Ст. 1 Закону України «Про основи національного спротиву» визначає територіальну оборону як систему «загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій» (п. 16), а Сили територіальної оборони ЗСУ як «окремий рід сил Збройних Сил України, на який покладається організація, підготовка та виконання завдань територіальної оборони» (п. 15). При цьому, районом територіальної оборони визнавалася «частина сухопутної території України, яка включена до території відповідної військово-сухопутної зони та межі якої збігаються з адміністративними межами Автономної Республіки Крим, області, міст Києва, Севастополя» (п. 11) [22].

Саме останній рід військ, багато в чому, став можливим завдяки активній позиції громадянського суспільства України. Як відомо, у 2014 р., коли РФ, користуючись моментом виснаження українського соціуму, розпочала відкриту війну на Донбасі, захищати Україну на фронті пішли добровольці – чоловіки та жінки, що захищали українські кордони, допоки соціум не згуртував ресурси для відновлення сил оборони України [25, с. 45]. Так розпочинався рух добровольців («добробатів»). З закінченням гострої фази бойових дій 2014 – 2015 рр., значна частина добровольців перейшла до лав сил оборони України, у тому числі й до сил територіальної оборони, які на деяких ділянках російсько-українського кордону стали тією силою, яка призупинила рух російського агресора. У цих умовах спільна робота цивільних органів влади, місцевих громад, залучення населення до оборони дійсно стало «критичними частинами стратегії оборони» [9, с. 311].

Іншим напрямом, яким українське громадянське суспільство відзначилося під час опору, стали волонтери, значна частина який були дрібними та середніми підприємцями. За словами В. Климова, «саме підприємці та волонтери були однією з тих сил, які дозволили триматися країні, доки вона відновлювала свій військовий потенціал та змогла захищатися» [12, с. 256]. Під час широкомасштабного вторгнення громадянське суспільство активно доєдналося до фінансування державних закупівель, а окремі компанії залучились до виробництва зброї. Можна згадати, зокрема, проект «Армія дронів», з яким на середину літа 2023 р. співпрацювало близько 80 виробників БПЛА [1]. В результаті подібної діяльності, з'явилися «сучасні зразки озброєнь, які були народжені цією війною та перевірені нею» [17, с. 305].

Таким чином, вплив громадянського суспільства на сили оборони України є вкрай важливим. Це стосується як його безпосередньо прямої участі в обороні України в лавах, зокрема, ЗСУ, так і опосередкованої – через допомогу силам оборони.

Але подібний вплив має й зворотний характер. Особливо, як уявляється, це стосу-

ється повоєнної ситуації в Україні. Імовірно, слід погодитися з М. Гаєм, що «…Україна буде змушена дійти власним досвідом… до збільшення приходу у владу ветеранів» [3, с. 308]. Але не тільки у владу, а й у бізнес. Зокрема, навчені працювати з технологічними досягненнями демобілізовані з лав сил оборони України зможуть долучитися до високотехнологічного сектору вітчизняної економіки. Зокрема, в Україні є значним не лише ІТ-сектор, а й сфера авіапрому (який нині, під час війни, зосереджується на БПЛА), ракетобудування і космічних технологій. Зокрема, щодо останнього, то можна згадати, що ще до початку російського широкомасштабного вторгнення український стартап Firefly Aerospace мав капіталізацію понад 1 мільярда доларів [30, с. 272]. У повоєнний час реальністю стануть різного роду «орбітальні сервіси», які забезпечать успішне виконання не лише наукових, але і комерційних місій. А головною рушійною силою, що відповідає за їх впровадження, стане не лише Українська держава, а компанії та стартапи нової орбітальної економіки [27, с. 334].

Повоєнне відновлення України стане можливим завдяки потужному розвитку вітчизняного громадянського суспільства, яке візьме на себе левову частку прийняття важливих для українського соціуму рішень, залишивши державі лише найважливіші сфери. Як зазначав з цього приводу О. Арестович: «Українська національна ідея – стати найвільнішою соціосистемою в світі. Такою, що плекає національне і через національне виходить на космополітичне значення. Тобто наша роль у загальносвітовому розподілі праці – це територія волі, генерації креативного, нового» [2, с. 28].

Висновки

Отже, громадянське суспільство України є важливим елементом вітчизняного соціуму, оскільки бере на себе частку регуляторної ролі суспільства і при цьому взаємодіє із державою в якості рівноправного суб'єкта. Щодо сил оборони, то вони являють собою усі збройні формування в Україні, які долучилися до оборони нашої держави під час російської агресії. І якщо роль громадянського суспільства в процесах формування та функціонування сил оборони України є загальновідомою і значною, прикладом чого є волонтерський рух, то зворотній вплив мало усвідомлюється вітчизняним громадянським суспільством. Як уявляється, подібний вплив нині здійснюється самим фактом існування та діяльності сил оборони, які захищають Україну та українське громадянське суспільство. У майбутньому ж подальша технологізація сил оборони сприятиме розвитку громадянського сектора економіки, а демобілізовані ветерани можуть долучитися до політичної діяльності в лавах політичних партій. Це гарантує їм Конституція України.

Література

1. Амеліна К. Дрони і процедури. Що гальмує вітчизняне виробництво БПЛА і як це можна виправити [Електронний ресурс] / *LB.ua*. URL: https://lb.ua/society/2023/07/29/567605_droni_i_protseduri_shcho_galmuie.html (дата звернення: 10.10.2023).

2. Арестович О. Ми не маємо відповіді на те, хто ми є. *Національна ідея модерної України. Мистецько-культурологічний проект* / автор і куратор проекту Антін Мухарський. Київ: Український культурний фронт, 2017. С. 15-29.

3. Гай М. Українські основи. Гречкосії vs Воїни. *Українські основи: збірка есеїв* / упоряд.: В. Пекар та В. Рашкован. Харків: Фоліо, 2022. С. 306-308.

4. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 264 с.

5. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації: у 3 т. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка та О. В. Скрипнюка. Т. 1: Загальнотеоретичні та конституційно-правові аспекти розвитку громадянського суспільства в Україні. Київ: Юридична думка, 2017. 676 с.

6. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації: у 3 т. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка та О. В. Скрипнюка. Т. 2: Доктринальний вимір галузевих засад функціонування громадянського суспільства в Україні. Київ: Юридична думка, 2019. 588 с.

7. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації: у 3 т. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка та О. В. Скрипнюка. Т. 3: Громадянське суспільство і держава: правові проблеми взаємодії в умовах модернізації та євроінтеграції України. Львів: Друкарня «Попуга», 2021. 548 с.

8. Дубов Д. Шукаючи нову формулу безпеки: більше раціоналізму, менше магії. *Українські основи: збірка есеїв* / упоряд.: В. Пекар та В. Рашкован. Харків: Фоліо, 2022. С. 300-302.

9. Загороднюк А. Згуртованість суспільства – основа всеоохопної оборони. *Українські основи: збірка есеїв* / упоряд.: В. Пекар та В. Рашкован. Харків: Фоліо, 2022. С. 309-311.

10. Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.) / ред. М. П. Парцей. [Вид. 4-те, змін. і доп.]. Львів: Світ, 1992. 702 с.

11. Історія українського війська: популярне видання / за заг. ред. В. Павлова. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 414 с. (Громадський просвітницький проект «LIKБЕЗ. Історичний фронт»).

12. Климов В. Золотий запас нації: підприємець як рольова модель успіху для українців. *Українські основи: збірка есеїв* / упоряд.: В. Пекар та В. Рашкован. Харків: Фоліо, 2022. С. 255-256.

13. Конституція України : за станом на 01 січня 2020 р. [Електронний ресурс] / *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 09.10.2023).

14. Логвиненко Б. Деокупація. Історія опору українців. 2022. Київ: Українер, 2023. 279 с.

15. Лук'янов Д. В. Громадянське суспільство. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. / редкол.: В. Я. Тацій (голова), Ю. С. Шемшученко, О. В. Петришин та ін. Харків: Право, 2017. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова), В. В. Лемак, Н. М. Оніщенко та ін. С. 74-77.

16. Лук'янов Д. В. Політична система. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. / редкол.: В. Я. Тацій (голова), Ю. С. Шемшученко, О. В. Петришин та ін. Харків: Право, 2017. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова), В. В. Лемак, Н. М. Оніщенко та ін. С. 424-428.

17. Музика М. Час дорослішати. *Українські основи: збірка есеїв* / упоряд.: В. Пекар та В. Рашкован. Харків: Фоліо, 2022. С. 303-305.

18. Про волонтерську діяльність : Закон України № 3236-VI від 19 квітня 2011 р. : станом на 31 березня 2023 р. [Електронний ресурс] / *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text (дата звернення: 09.10.2023).

19. Про громадські об'єднання : Закон України № 4572-VI від 22 березня 2012 р. : станом на 27 липня 2023 р. [Електронний ресурс] / *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text (дата звернення: 09.10.2023).

20. Про Збройні Сили України : Закон України № 1934-XII від 06 грудня 1991 р. : станом на 23 березня 2023 р. [Електронний ресурс] / *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Textt (дата звернення: 09.10.2023).

21. Про національну безпеку України : Закон України № 2469-VIII від 21 червня 2018 р. : станом на 31 березня 2023 р. [Електронний ресурс] / *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення: 09.10.2023).

22. Про основи національного спротиву : Закон України № 1702-IX від 16 липня 2021 р. : станом на 3 серпня 2023 р. [Електронний ресурс] / *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text (дата звернення: 09.10.2023).

23. Про політичні партії в Україні : Закон України № 2365-III від 05 квітня 2001 р. : станом на 27 липня 2023 р. [Електронний ресурс] / *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text (дата звернення: 09.10.2023).

24. Сімейний кодекс України : за станом на 05 жовтня 2023 р. [Електронний

ресурс] / *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text (дата звернення: 09.10.2023).

25. Соловей І. Українська життєстійкість: як було, є і буде – коли захочемо. *Українські основи: збірка есеїв* / упоряд.: В. Пекар та В. Рашкован. Харків: Фоліо, 2022. С. 44-49.

26. Сухонос В. В. Держава: питання теорії (загальний і конституційно-правовий аспекти): монографія. Суми: Університетська книга, 2015. 343 с.

27. Усов В. Більше ніж ракети. *Українські основи: збірка есеїв* / упоряд.: В. Пекар та В. Рашкован. Харків: Фоліо, 2022. С. 333-335.

28. Федорів А. Найвільніша країна Європи? *Українські основи: збірка есеїв* / упоряд.: В. Пекар та В. Рашкован. Харків: Фоліо, 2022. С. 342-344.

29. Цивільний кодекс України : за станом на 10 жовтня 2022 р. [Електронний ресурс] / *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення: 09.10.2023).

30. Шимків Д. Digital Ukraine. Now! *Українські основи: збірка есеїв* / упоряд.: В. Пекар та В. Рашкован. Харків: Фоліо, 2022. С. 271-273.

Volodymyr V. Sukhonos

THE INTERACTION OF CIVIL SOCIETY AND THE DEFENSE FORCES OF UKRAINE: CONSTITUTIONAL-LEGAL AND ECONOMIC DIMENSIONS

The article is devoted to the problems of the constitutional, legal and economic dimensions of the mutual influence of civil society and the defense forces of Ukraine.

At the same time, since the civil society of Ukraine turned out to be the factor that initially resisted Russian aggression, and later significantly influenced the processes of formation and functioning of the defense forces of Ukraine, which could not but have a reverse nature, the study of such mutual influence is of an urgent nature.

Therefore, the purpose of this study is the constitutional, legal and economic dimensions of the mutual influence of civil society and the defense forces of Ukraine.

The implementation of the specified goal requires the performance of a number of scientific tasks. The article substantiates that the legal principles of the formation and functioning of civil society are formulated in domestic legislation. It was found that the civil society of Ukraine is an important element of the national society, as it assumes a share of the regulatory role of society and at the same time interacts with the state as an equal subject. It has been proven that the influence of civil society on the defense forces of Ukraine is extremely important, because it concerns both its direct participation in the defense of Ukraine in the ranks, in particular, the Armed Forces, and indirect - through assistance to the defense forces. The article concludes that the influence of the defense forces of Ukraine on civil society will be significant during the post-war situation in Ukraine. It is emphasized that during the large-scale invasion of 2022, the Territorial Defense Forces were especially distinguished at the beginning, as they became the force that stopped the movement of the Russian aggressor in some areas of the Russian-Ukrainian border. At the same time, it is determined that one of the directions in which Ukrainian civil society distinguished itself during the resistance were volunteers, a large part of which were small and medium-sized entrepreneurs. It has been found that the influence of the defense forces of Ukraine on civil society is currently carried out by the very fact of the existence and activity of the defense forces, which protect Ukraine and Ukrainian civil society, and in the future further technologicalization of the defense forces will contribute to the development of the civil sector of the economy, and demobilized veterans can join the political activity in the ranks of political parties.

The practical value of the work lies in the need to start developing a strategy for the development of civil society and defense forces of Ukraine not only in the realities of today, but also for the future.

Keywords: civil society, defense forces of Ukraine, territorial defense, volunteer activity, legal foundations of civil society, legal status of the defense forces of Ukraine.